

Täysistunto

Keskiviikko 11.9.2019 klo 14.02—18.30

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain 70 ja 76 §:n muuttamisesta Hallituksen esitys HE 9/2019 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.03 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen kansallinen tietovaranto VARDA on otettu käyttöön vuoden 2019 alussa. Asiasta on säädetty varhaiskasvatuslaissa. VARDA-tietovaranto mahdollistaa eri toimijoille kertyvän varhaiskasvatustiedon saatavuuden nykyistä laajemmin ja nykyistä tehokkaammin. Sen ansiosta tieto on siis entistä eheämpää ja ajantasaista. Tietojen pohjalta edistetään varhaiskasvatuksen kehittämistä ja päätöksentekoa, tilastoidaan ja tutkitaan varhaiskasvatusta sekä hoidetaan viranomais tehtäviä. Varhaiskasvatuslaki velvoittaa kunnat ja kuntayhtymät sekä yksityiset varhaiskasvatuksen järjestäjät tietojen tallentamiseen. Tietovarannon ylläpidosta vastaa Opetushallitus.

Arvoisa puhemies! VARDAan on jo tallennettu tietoja varhaiskasvatustoimijoista, toimipaikoista ja varhaiskasvatuksessa olevista lapsista. Toiminta on siis lähtenyt hyvin käyntiin, ja tässä vaiheessa tähän tietovarantoon on tallennettu tiedot 290 järjestäjästä, 6 222 toimipaikasta ja 232 000 lapsesta. VARDAan tallennetaan 1.9.2019 alkaen tiedot myös varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajista.

Tavoitteena oli, että myös kaikkien kuntien ja kuntayhtymien varhaiskasvatushenkilöstöä koskevat tiedot olisi tallennettu VARDAan tästä syystä. Tietovarannon käyttöönottoa ei kuitenkaan voida toteuttaa laissa säädettyssä aikataulussa varhaiskasvatuksen henkilöstötietojen osalta. Henkilöstötietojen käyttöönoton toteutumiseen säädettyssä aikataulussa liittyy huomattavia tietoteknisiä haasteita. Tietovarantointegraatioiden tekemiseen, testaukseen ja tietosisältöjen yhteensopivuuden toteuttamiseen on kunnissa, kuntayhtymissä ja näiden järjestelmätoimittajilla tällä hetkellä liian vähän aikaa, ja tämä saattaa muodostaa riskin myös ihmisten ja varhaiskasvatuksen asiakkaiden ja toimijoiden tietosuojalle.

Arvoisa puhemies! Tästä syystä tämän lakiesityksen tavoitteena on säätää, että kuntien ja kuntayhtymien henkilöstötietojen tiedonsiirrossa otetaan vuoden lisäaika tiedonsiirtovalmiuden takaamiseksi. Esitys siis antaisi kunnille riittävän ajan valmistautua huolella tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

tojärjestelmän käyttöönottoon ja helpottaisi kuntien vastuulla olevien tietojärjestelmäintegraatioiden toteuttamista.

Erityisen mittavan järjestelmän kokonaisuudessa satojen itsenäisten toimijoiden kymmenet erilaiset tietojärjestelmät pyritään saamaan toimittamaan yhdenmukaisen tietomallin mukaista tietoa, mikä edellyttää siis joustoa voimaantulosta säätämisessä. Toiminnan kannalta perusteltu ratkaisu olisi säätää VARDAan vielä sisältymättömien tietoryhmien käyttöönoton tarkemmasta aikataulusta valtioneuvoston asetuksella. Täydessä laajuudessaan sekä kuntien että yksityisten palveluntuottajien osalta VARDA-tietojärjestelmän olisi kuitenkin tarkoitus olla alkuperäisessä aikataulussaan eli vuoden 2020 lopussa.

14.07 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Ministeri Andersson esitteli tämän tänään lähetekeskustelussa olevan hallituksen esityksen varhaiskasvatuslaista, joka on siis hyvin teknisluonteinen esitys, jossa ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttöönottoa säätelevää siirtymäsäännöstä ja muutamaa muuta pientä teknistä asiaa varhaiskasvatuksen osalta.

Työnsä aloittanut uusi hallitus on linjannut hyviä asioita varhaiskasvatuksen puolelle, ja kyllä varhaiskasvatus itse asiassa on se tehokkain keino vaikuttaa meidän lastemme opinpolkuun ja puuttua esimerkiksi havaittaviin ongelmiin jo heti siellä opinpolun alkupuolella. Ja pidän myönteisenä sitä, että hallitus on jatkamassa viime hallituskaudella aloitettua maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen työtä ja laajentamassa sitä eteenpäin. Pidän hyvänä myös sitä, että pilotoidaan kaksivuotista esikoulua. Sitä myös kokoomus on ollut eteenpäin viemässä. Ja oikeastaan kysyisin ministeriltä, millä aikataululla hallitus ryhtyy pilotoimaan tätä kaksivuotista esiopetusta, ja toisaalta, millainen määräraha hankkeelle on varattu, ja miten tuo pilotointi toteutetaan.

Mutta hyvää varhaiskasvatusta ei tehdä ilman osaavia varhaiskasvattajia. Meillä on hyvät, pitkät perinteet siitä, että opettajat ovat korkeakoulutettuja myös varhaiskasvatuksessa, ja pidän hyvänä sitä, että hallitus on kirjannut, että varhaiskasvatus turvataan koko maassa ja toisaalta vahvistetaan myös koulutusmäärää. Korkeakoulut ovat tuoneet esiin huolensa siitä, että hallitusohjelmassa esitetään lisättäväksi korkeakoulujen aloituspaikkoja mutta toisaalta siihen ei ole kohdennettu lainkaan rahoitusta. Helsingin Sanomat totesi, että vielä isompi ero määrärahoissa koskee korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämistä ja että sitä varten opetusministeriö esitti jo ensi vuodelle yhteensä 40:tä miljoonaa euroa, kun valtiovarainministeriön esityksessä on pyöreä nolla.

Ja nyt, arvoisa puhemies, kysyisin, kun ministeri on paikalla, aikooko hallitus lisätä yliopistotasoisia varhaiskasvatuksen opettajia seuraavalla rahoituskaudella ja kuinka paljon. Ja kysyisin myös, onko tähän rahaa, sillä tänäänhän pääministeri Rinne on todennut, että rahaa ei esimerkiksi sitovaan hoitajamitoitukseen ole, eli 0,7:n hoitajamitoitusta ei ole tällä kaudella tulossa, eikä kyse näytä olevankaan siitä, että ei olisi hoitajia sitä varten, vaan pääministeri Rinne on todennut, että nyt ne rahat ovat sitten loppu. Eli löytyykö, arvoisa opetusministeri, tähän varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen lisäämiseen määrärahoja ja kuinka paljon? [Paavo Arhinmäki pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Matti Vanhanen: Pyydän puhujia kiinnittämään huomiota siihen, että kysymys on siirtymäsäännöksestä. Siihen, että lähetekeskustelussa muutama istunto sitten, kun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

otsikossa mainittiin Posti, sallin ajankohtaiskeskustelun aiheesta, oli omat syynsä, mutta tällä kerralla keskustellaan tästä hallituksen esityksestä.

14.10 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Itse tämä esitys on teknisluonteinen, ja pieni siirtymä tässä käyttöönoton aikataulussa on esitetyistä syistä varmasti hyvinkin perusteltu. Olennaista on pitää kiinni tavoitteesta, että yhteistä tietopohjaa saadaan vahvistettua. Ajattelen, että yksi lasten ja nuorten palveluiden keskeisistä asioista on juuri se, että on olemassa yhteinen tietopohja, jopa laajemmin kuin tässä palvelussa.

Arvoisa puhemies, jos sallitte, olisin myöskin varhaiskasvatuksen osalta ihan pari yleisluonteista kysymystä kysynyt: Edellisen hallituksen aloitteesta opetus- ja kulttuuriministeri käynnisti kokeilun tästä 5-vuotiaiden lasten maksuttomasta 20 viikkotunnin varhaiskasvatuksesta, ja siihen osoitettiin 5 miljoonaa euroa vuosina 2018 ja 2019, ja keväällä 2018 kehysneuvotteluissa tätä sovittiin jatkettavaksi 2019—2020 ja siihen osoitettiin myöskin 5 miljoonaa, ja nyt syyskuussa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, julkaisi tästä ensimmäisen vaiheen arvioinnin, että 5-vuotiaitten lasten osallistuminen lisääntyi kokeilukunnissa enemmän kuin vertailukunnissa. Tästä on hallitusohjelmassa, kuten edellisesäkin puheenvuorossa todettiin, hyviä linjauksia: laajennetaan 5-vuotiaitten maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen kokeilua ja tavoitellaan pitkällä aikavälillä etenemistä kohti osa-aikaista maksutonta varhaiskasvatusta. Ja olisin ministeriltä tältä osalta kysynyt: mitä hallitus aikoo tehdä varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseksi, millä tavoin ollaan jatkamassa tätä 5-vuotiaitten maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen kokeilua ja miten ollaan toteuttamassa kaksivuotisen esiopetuksen pilotointi?

Mutta, arvoisa puhemies, pidän kaiken kaikkiaan hyvänä, että hallitus edistää tavoitetta kaksivuotisesta esiopetuksesta, kuten kokoomuskin on aikaisemmin esittänyt. Esiopetus on tunnettu ja tehokkaaksi todettu tapa helpottaa lasten tietä koulun alkuun. Pidentämällä esiopetus kaksivuotiseksi lasten asema ja tasa-arvo parantuvat. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri saa kommentoida näitä aasinsiltojen kautta esitetyjä kysymyksiä myöhemmin.

14.13 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Kuten täällä on puheenvuoroista käynyt ilmi, esityksessä siis ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttöönottoa säätelevää siirtymäsäännöstä. Tietovarantoon tallennetaan varhaiskasvatuksen tuottajaa ja toimipaikkaa kuvaavia tietoja, varhaiskasvatuksen henkilöstöä koskevia tietoja sekä varhaiskasvatuksessa olevaa lasta ja lapsen huoltajaa koskevia tietoja. Varhaiskasvatuksen tietovaranto on perustettu parantamaan siis rekisterinpitoa ja siihen liittyvää tietosuojaa ja -turvaa, myös yhdenmukaistamaan tietojen keruuta, laatua ja tilastointia sekä vähentämään päällekkäistä hallinnollista työtä. Tietovarannon lähtökohta on siis varsin kannatettava. Se kokoaa yhteen kovin hajanaisen tietojenkeruujärjestelmän.

Vuoden 19 alussa tehtiin käyttöönottoa koskeva riskiarvio. Riskiarvion mukaan henkilöstötietojen käyttöönoton toteutumiseen 1.9.2019 lukien liittyy huomattavia haasteita, siis tekemiseen, testaukseen ja sisältöjen toteuttamiseen on kunnissa, kuntayhtymissä ja näiden järjestelmätoimittajilla liian vähän aikaa. Tähän arviointiin liittyy siis huomattavia riskejä. Tällöin on viisasta reagoida. Kuten ministeri Andersson totesi, ottaen siis huomioon tietovarannon ilmi käyneet epävarmuustekijät, kuten järjestelmäkannan monimuotoisuus, kuntien varhaiskasvatuksen henkilöstötietojen pirstaleisuus sekä tietojärjestelmien yhteen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

sopivuusongelmat esitetään varsin perustellusti, että varhaiskasvatuksen valtakunnallista tietovarantoa koskevaa soveltamissäännöstä muutettaisiin siten, että tallentamisvastuun alkamisesta säädettäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksella.

Arvoisa puhemies! Asetus olisi eduskunnan säätämää lakia joustavampi tapa ottaa huomioon mahdolliset ennakoimattomissa olevat tekijät, jotka saattavat vaikuttaa tietojärjestelmän ja sitä kautta koko tietovarannon toteuttamiseen. On oleellista huomata myös, että ehdotettu säännös on tarkkarajainen ja sisältää vain tallentamisvastuun alkamisen ajankohdasta säätämisen. Emme ole siis tässä yhteydessä tekemässä sisällöllisiä muutoksia. Henkilöstötietojen tallentamisen siirtäminen vuodella eteenpäin mahdollistaa varhaiskasvatuksen järjestäjien ja järjestelmätoimittajien paremman ohjauksen ja tietovarannon systemaattisemman valmistelun, testauksen ja toteuttamisen. Ei siis kannata kiireessä valmistella sutta ja sekundaaria vaan mieluusti priimaa.

Arvoisa puhemies! Oleellista tässäkin asiassa on — ja se jatkovalmisteluissa huomioitakoon — että tietovarannon tulee olla alaa palveleva ja sen kuuluu olla toimijoiden hyödyksi, ei siis taakaksi. Kuntien ja kuntayhtymien osalta sen tulee palvella niin, että velvoitteita sujuvoitetaan ja mieluusti lievennetään. Sen tulee olla myös sellainen, että se palvelee ruohonjuuritason toimijaa, siis varhaiskasvatuksen henkilöstöä, niin, että he voivat kaikella tarmollaan keskittyä perustyöhön, siis kohtaamaan lapset niin, että siihen on aikaa. Ruohonjuuritaso ei kaipaa hallinnollista taakkaa vaan aikaa ydintyöhön. Tarvitaan siis kirkasta ajattelua sen suhteen, että toimimme tässäkin asiassa alan hyödyksi, emme haitaksi. Siitä tulokulmasta myös tietovarantoa koskevaa soveltamissäännöstä tulisi katsoa.

14.18 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys käsittelee minulle kovin rakkaita teemoja, nimittäin varhaiskasvatusta, tiedolla johtamista ja ennen kaikkea osallisuutta, jonka noston tähän myös yhdeksi tiedon muodoksi, asiantuntijatiedoksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen tietovarannon käyttönoton aikataulua. Kuten arvoin ministeri totesi, käyttöönottoa ei voida varhaiskasvatuksen henkilöstötietojen osalta toteuttaa laissa säädetyssä aikataulussa. Tämä on valtava sääli tiedon keräämisen kannalta, mutta välttämättömyys tässä tilanteessa, jotta kunnat eivät kuormitu kohtuuttomaksi muutoksen keskellä. Tietojen tallentamisen siirtäminen vuodella eteenpäin vähentää nähdäkseni muutokseen liittyvää manuaalista tallentamista, siis aikaa ja kustannuksia tässä tapauksessa. Pidän tätä hallituksen esitystä erittäin kannatettavana. Kiireen keskellä nimittäin unohdetaan yleensä tiedolla johtamisen tärkein kulmakivi: tiedon laatu. Laadun varmistaminen vaatii aikaa ja yleisesti sovittua toimintakulttuurin muutosta, yhteisiä pelisääntöjä.

Olisi hyvä, että me eduskunnassa kiinnittäisimme huomiota laajemminkin siihen, miten paljon tietojohtamisen murros teettää töitä varhaiskasvattajille, opettajille, johtajille, osaajille, monenlaisille ammattilaisille. On oltava tarkkana siinä, että tiedon kerääminen ei muodostu päätyöksi ja lasten hyvinvoinnista huolehtiminen sivutyöksi. Mikä on välttämättöntä tietoa? Missä menee ylimääräisen tiedon raja? Samoin unohdamme helposti tietoa kerätessämme itse lapset ja heidän tarpeensa. Lapsen oikeuksien sopimus alleviivaa lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja aikuisten velvollisuutta huomioida lapsen näkökulma. Tämä on sitä tarpeellista tietoa, kun arvioimme esimerkiksi varhaiskasvatuksen laatua, niin kuin tässäkin hallitusohjelmassa on määritelty arvioitavaksi.

Onko VARDA tulevaisuudessa järjestelmä, joka voi myös osaltaan olla avuksi laadullisen tiedon tallentamisessa? Lapsen näkemykset on otettava huomioon iästä ja kehitysta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

sosta riippumatta. Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä siitä riippumatta, osaako hän käyttää tietokonetta tai onko kieltä tai kykyä puhua sitä ääneen. Myös sen vuoksi hallitusohjelmassa on linjattu, että hallitus selvittää varhaiskasvatuksen lainsäädännön päivytystarpeet muun muassa viittomakielilain ja YK:n vammaisoikeussopimuksen mukaiseksi.

Olen huolissani myös lapsia koskevan tiedon sirpaleisuudesta, ja siihen tämäkään hallituksen esitys ei vielä täydellistä ratkaisua tuo. Toivoisin, että arvon ministeri hiukan avaisi, millä tavalla tulevaisuudessa saisimme myös tämän tiedon liikkumaan tämän VAR-DAn avulla niin, että sosiaali-, terveys- ja koulutuspuoli sekä esimerkiksi työllistymistieto löytyisivät jollakin tavalla yhteisen rajapinnan takaa. Vain tällä tavalla voimme saada muun muassa viimeisen hallituskauden menestyksen, lapsi- ja perhepalveluiden muutoshjelman, jota nytkin jatketaan, kunnolla eteenpäin, jotta meillä on kokonaisvaltainen tieto siitä, mitä meidän lapsille ja nuorille kuuluu. — Kiitoksia.

14.21 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen tietovarantoa koskeva lakiesitys on perusteiltaan kannatettava. On tärkeää, että sivistysvaliokunta käy sen — tietenkin — perusteellisesti läpi.

Kun puhutaan varhaiskasvatuksesta, on kysymys ehkä yhdestä kansakunnan tärkeimmistä investoinneista. Juuri on ilmestynyt Karvin, koulutuksen arviointikeskuksen, raportti, jossa osoitettiin viitteenä, että tämä krooninen, pitkäaikainen varhaiskasvatuksen opettajien pula näkyy jo varhaiskasvatuksen laadussa. Edellinen hallitus viisaasti investoi 28 miljoonaa varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoihin. Eduskunta on sitä ennen useasti lisännyt määrärahoja. Nyt kysymys kuuluu: mitä tekee hallitus, joka nyt kantaa vastuun varhaiskasvatuksen laadusta? Toivon todellakin, että opetusministeri vastaa: aiotteko te pistää kampoihin valtiovarainministerille, joka näytti täyttä nollaa varhaiskasvatuksen aloituspaikoille ja muille korkeakoulujen aloituspaikoille, vai sanotteko kuten pääministeri Rinne totesi, että ei ole lisää rahaa hoitajamitoitukseen eikä lääkäreille.

Vielä kysyn: Meillä on opettajatiedonkeruu, jossa vielä ei ole ollut varhaiskasvatuksen opettajia. Aiotteko tehdä kartoituksen siitä, kuinka paljon meillä itse asiassa varhaiskasvatuksen opettajia on, ja liittää varhaiskasvatuksen opettajat tähän jo voimassa olevaan opettajatiedonkeruuseen, jotta saisimme kattavan tiedon opettajien määrästä koko Suomessa?

14.23 Paula Risikko kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä.

Varhaiskasvatuksen tietojen tallentamisestahan on jo aikaisemmin säädetty, ja tietojen tallentamiseen tarvitaan nyt kuitenkin vähän enemmän aikaa. Tämä esityshän on otettu hyvin myönteisesti vastaan, koska, aivan niin kuin ministeri totesi, tässä on sekä tietoteknisiä että myöskin monia muita asioita, ja olen samaa mieltä täällä käytettyjen puheenvuorojen kanssa, että kannattaa tehdä tämä kunnolla.

Mutta vaikka sanonkin, että tähän on kauhean myönteisiä huomioita tullut, niin kuitenkin ongelmallisena pidetään tätä ehdotettua ratkaisua tässä esityksessä, että voimassa olevan lain 76 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että tallentamisvelvollisuuksista säädettäisiin jatkossa valtioneuvoston asetuksella. Olen pohtinut sitä, onko tämä järkevää vai ei — siitä on vähän kahta mieltä — ja olenkin tyytyväinen, että puhemiesneuvosto äsken päätyi siihen, että tämä lähetetään myös perustuslakivaliokuntaan. Sanon tämän sivistysvaliokunnan puheenjohtajana, että on hyvä käyttää se siellä perustuslakivaliokunnassa siltä kannalta, onko se perustuslain mukainen. Itse pidän sitä vähän ongelmallisena, että annetaan ase-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

tuksenanto-oikeus — mehän emme sitten tiedä, mitä kaikkea sillä asetuksella voidaan tehdä. Siitä syystä toivon, että tämä asetuksenantovelvoite ja -oikeus otetaan sieltä pois.

14.24 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Todella, kuten täällä on moneen kertaan todettu, tämä siirtymäsäännöksen muuttaminen on täysin perusteltua ja kannatettavaa. Sinälleen on erittäin tärkeää, että varhaiskasvatuksen tietovarantoa jo viime kaudella tehdyn lakimuutoksen myötä lähdetään entisestään kehittämään ja yhtenäistämään. Tämä on paitsi tiedolla johtamisen näkökulmasta myös ihan tutkimustiedon näkökulmasta erittäin perusteltua, jotta me tiedämme enemmän siitä, mitä meidän varhaiskasvatuksessamme tapahtuu ja millä tavoin sitä laatua entisestään vahvistetaan.

Täällä on jo kysytty varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisesta, ja toivottavasti ministerillä on siihen mahdollisuus vastata.

Todella tässä tosiaan paitsi muuttuu siirtymäsäännös, tässä myös asetuksenanto-oikeutta oltaisiin ehdotettu laajennettavaksi, ja vaikka muilta osin tämä lakimuutosehdotus on tekninen, niin tämän asiakohdan osalta kyse on siis siitä, voidaanko ikään kuin ohi eduskunnan sitten tulevaisuudessa, jos tarpeen tulee, uudelleen siirtää lain voimassaoloa eli niin sanotusti pidentää siirtymäaikaa entisestään. On erittäin hyvä, että tässä valiokunnan puheenjohtaja otti esiin sen, että nyt tutkitaan perusteellisesti, onko tälle eduskunnan ohittamiselle tässä perusteita vai ei, vai mennäänkö sen mukaisesti, että jos tällaiselle siirtymäsäännöksen muuttamiselle tulevaisuudessakin on tarvetta, niin se eduskunnan kautta silloin käytettäisiin.

14.26 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos myös ministerille esittelystä. Tämä esitys tulee todella tarpeeseen.

Monessa aikaisemmassa puheenvuorossa on viety jo sanat suusta, mutta varhaiskasvatuksesta ei koskaan voi keskustella liikaa, ja täällä monessa puheenvuorossa on jo kehuttu suomalaista varhaiskasvatusta ja syystä. Suomalainen varhaiskasvatus on erittäin laadukasta, mutta huolimatta siitä suomalaiset lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen huomattavasti vähemmän kuin muut pohjoismaiset lapset ja myös muita OECD-maita vähemmän. Täällä on jo nostettu esiin tämä kysymys, millaisia suunnitelmia hallituksella on varhaiskasvatusasteen nostamiseksi, ja tähän mielelläni itsekin kuulisin vastauksen.

14.27 Sanni Grahn-Laasonen kok: Arvoisa puhemies! Tästä tietovaranto VARDASTahan säädettiin jo viime kaudella uudessa varhaiskasvatuslaissa, ja haluankin ministeriä kiittää paitsi hyvästä yhteistyöstä myöskin siitä, että uusi hallitus on lähtenyt uutta lakia toimeenpanemaan ja viemään eteenpäin. Varmasti tämä tekninen siirtymäajan muutos on tarpeellinen, jotta VARDAn toimeenpanossa onnistutaan.

Sehän kerää meille tiedot varhaiskasvatuksessa olevista lapsista, toimipaikoista ja henkilöstöstä, ja näiden tietojen puute aiemmin on aiheuttanut ongelmia myös varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Yksi näkökulma tähän on juurikin varhaiskasvatuksen osallistumisaste, josta juuri saimme uutta tietoa OECD-vertailussa, jonka mukaan olemme tehneet siinä mielessä jo pitkäjänteisesti usean hallituskauden ajan hyvää työtä, että varhaiskasvatuksen osallistumisaste on Suomessa viime vuosina noussut. Kuitenkin olemme vielä ihan siellä pohjalla, jos voi sanoa näin, varhaiskasvatuksen osallistumistas-teessa, kun sitä verrataan muihin OECD-maihin ja esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Sen takia osallistumisasteen nostamisen täytyy olla yksi keskeinen prioriteetti, koska varhais-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

kasvatuksella on tutkitusti syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus ja se vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja on lapsen edun mukaista, kuten uusi varhaiskasvatustalaki säätelee.

Siitä syystä olisi kolme kysymystä uudelle hallitukselle:

Ensimmäinen niistä liittyy 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun, johon osallistui viime vaiheessa jo lähes kolmannes kaikista 5-vuotiaista. Huolestuttaa se, että uudessa valtiovarainministeriön budjettiesityksessä tästä ei ole mainintaa eikä euroakaan varhaiskasvatuksen kokeilun jatkolle, ja näin ollen toivon, että tämä olisi sellainen asia, jonka hallitus voisi vielä budjettiriihessä korjata ja jatkaa varhaiskasvatuskokeilua 5-vuotiaille maksuttomana. Se on iso vastaantulo perheille ja tärkeä näkökulma.

Itse ajattelisin, että sitä kannattaisi kehittää siihen suuntaan, mihin kokeilu jo tänä vuonna on vienyt, eli kohti kaksivuotista esiopetusta, ja se onkin toinen kysymys, joka minulla olisi esittää. Eli minkä takia hallitus ei toteuta kaksivuotista esiopetusta? Siihen voisi löytyä rahoitus hallituksen ohjelmasta esimerkiksi toteuttamalla tämä kaksivuotinen esiopetus oppivelvollisuuden pidentämisen sijaan, koska meillä on tutkimusnäyttöä, joka vahvasti osoittaa sen, että investoinnit varhaisiin vuosiin ovat ne kaikkein vahvimmat ja koulutuksellista tasa-arvoa eniten vahvistavat. Eli sopisiko hallitukselle harkita vielä kerran tämä asia ja sen sijaan, että pidennetään oppivelvollisuutta sieltä ylhäältä, toteuttaa kaksivuotinen esiopetus ja sitä kautta vahvistaa lasten tasa-arvoa pitkällä tähtäimellä?

Kolmas näkökulma, johon VARDAn totta kai myöskin tuottaa meille lisätietoa, on tämä henkilöstökysymys. Uusi varhaiskasvatustalakihan toi vahvat panostukset varhaiskasvatuksen laatuun nimenomaan henkilöstön osaamiseen panostamalla, eli jatkossa meillä on kaksi kolmasosaa varhaiskasvatuksessa työskentelevistä aikuisista korkeasti koulutettuja. Millä tavalla hallitus aikoo turvata varhaiskasvatuksen opettajien määrän? Viime hallituskaudella nostimme koulutusmääriä ensin kolmanneksella pysyvästi sopimusneuvotteluissa yliopistojen kanssa ja sen jälkeen vielä erillisrahoituksella, josta hallitus päätti. Hallituksen ohjelmasta en löydä kirjausta siitä, että olisi varattu euroja tähän laajentamiseen tai koulutusmäärien kasvattamiseen, mutta onko sellaista kenties suunnitteilla tai tulossa? Ja miten hallitus aikoo ensi keväällä yliopistojen kanssa käytävissä sopimusneuvotteluissa varmistaa sen, että varhaiskasvatuksen opettajia koulutetaan riittävästi, jotta laki voi toteutua ja koulutuksellinen tasa-arvo Suomessa vahvistua? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä tämän puolen tunnin puitteissa puheenvuoron edustaja Räsäselä ja sen jälkeen ministerille.

14.31 Päivi Räsänen kd: Kiitos, herra puhemies! Varhaiskasvatuksen henkilöstötietojen tallentamisen käyttöönottoa siis siirretään vuodelle eteenpäin, ja tälle ministeri antoi hyvin ymmärrettävät perustelut. Pidän perusteltuna myös sitä seikkaa, jonka sivistysvaliokunnan puheenjohtaja nosti esiin, eli on todellakin hyvä, että tätä asetuksenantovaltuutta käsitellään perustuslakivaliokunnassa.

Mutta täällä on, arvoisa puhemies, käyty keskustelua myös varhaiskasvattajien koulutusmääristä ja kaksivuotisesta esiopetuksesta, jotka molemmat ovat tärkeitä asioita. Mutta kyllä mielestäni suurin ongelma koko varhaiskasvatuskokonaisuudessa on juuri se, mitä viime hallituskaudella valitettavasti heikennettiin, eli varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitust. Kun nyt ministeri täällä vastaa muihinkin kysymyksiin, niin kysyn: millä aikataululla nyt korjataan tätä henkilöstömitoitusta, ja onko se varmaa, että rahat siihen eivät ole loppu, niin kuin ovat tähän hoitajamitoitukseen?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

14.33 Opetusministeri Li Andersson: Kiitoksia paljon hyvistä kysymyksistä. On helppo yhtyä edustaja Pelkosen toteamukseen, että varhaiskasvatuksesta ei voi ikinä keskustella liikaa.

Ensinnäkin tämä hallitus tulee jatkamaan ja tulee myöskin laajentamaan 5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluja sekä toteuttamaan kaksivuotisen esiopetuksen pilotoinnin. Näitä on tarkoitus toteuttaa varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeen puitteissa, joka käynnistyy ensi vuonna ja on kolmevuotinen. Rahoitus tämän kehittämishankkeen osalta lyödään lukkoon budjettiriihessä, eli silloin tulevat myöskin eurot näkyviin. Mutta tämä on siis suunnitteilla ja tulee tapahtumaan.

Millä tavalla hallitus sitten muuten haluaa jatkaa sitä työtä, mitä Suomessa on tehty ja mitä Suomessa ehdottomasti pitää tehdä varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseksi? Kuten on kuultu, se ei ole tärkeää ainoastaan yhteiskunnallisen tasa-arvon ja hyvinvoinnin näkökulmasta, vaan se myöskin luo pohjaa lasten myöhemmälle oppimiselle siten, kun koulu alkaa. Ensimmäinen toimenpide on subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttaminen sekä ryhmäkokojen muuttaminen niin, että palautetaan yhden kasvattajan suhde seitsemään lapseen yli 3-vuotiaiden lasten osalta. Siellä tämä tavoiteltu aikataulu on sellainen, että nämä tulisivat voimaan ensi vuoden elokuun alusta alkaen, ja rahoituksen osalta on kaikki kunnossa.

Sitten muuten osallistumisasteen nostamiseksi pitää myöskin jatkaa sitä työtä, mitä on tehty varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Muun muassa koulutuksen arviointikeskuksen uusissa selvityksissä on painotettu pedagogiikan kehittämispuolta. Eli samanaikaisesti, kun panostetaan 5-vuotiaiden maksuttomaan varhaiskasvatukseen ja keskustellaan esiopetuksen laajentamisesta, pitää myöskin huolehtia siitä, että pedagogiset sisällöt ovat sillä tasolla kuin niiden pitäisi olla, jotta me voimme turvata laadukkaan varhaiskasvatuksen kaikille lapsille.

Sitten mitä tulee esiopetuksen laajentamisen pysyvään muutokseen, hallitusneuvotteiluissa on sovittu siitä, että oppivelvollisuutta tullaan laajentamaan 18 ikävuoteen ja sitten kaksivuotisen esiopetuksen osalta tehdään pilotointi sekä laaja selvitystyö, jonka puitteissa käydään läpi, mitä se käytännössä edellyttäisi — siis esiopetuksen laajentaminen kaksivuotiseksi Suomen kaltaisessa maassa. Se tarkoittaisi kyllä muutoksia henkilöstötarpeisiin, tiloihin nähden, se vaikuttaisi kuntien talouteen ynnä muuta, joten ainakaan henkilökohtaisesti en näe, että se olisi muutos, joka olisi toteutettavissa kovin lyhyellä aikavälillä. Mutta se selvitystyö, minkä pitää olla valmiina, jotta päätökset siitä sitten joskus voidaan tehdä — jos halutaan tehdä — käynnistetään tämän vaalikauden aikana.

Sitten mitä tulee aloituspaikkoihin, totean, että tämän hallituksen työnjaon mukaan aloituspaikat ja tiedepolitiikka kuuluvat kollegalleni Hanna Kososelle, joka varmasti omalta osaltaan sitten palaa asiaan, mitä tulee aloituspaikkoihin ja lastentarhanopettajien koulutautumiseen.

Edustaja Risikko nosti esille myös tämän asetuksenanto-oikeuden. Luotan itse siihen, että eduskunta omalta osaltaan sitä selvittää niin kuin asiaan kuuluu, ja mikäli on tarvetta, ministeriö on tietenkin valmis sitten yhteistyössä valiokunnan kanssa korjaamaan lakiesitystä.

Puhemies Matti Vanhanen: Kiitos. — Sillä, että puhemies muistuttaa siitä, että käytettävien puheenvuorojen tulee keskittyä itse asiasisältöön, tavoitellaan ensi sijassa sitä, että itse asia saa ansaitsemansa huomion. Siksi esimerkiksi edustaja Heinosen hyvän puheen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

vuoron jälkeen en sallinut vastauspuheenvuorokierrosta, koska puoli tuntia olisi mennyt silloin tähän yleiseen keskusteluun. Nyt keskusteltiin tästä siirtymäsäännöstä.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 14.37.

Keskustelua jatkettiin kello 18.27.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä.

Keskustelu ei jatkunut.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.